

СЕКЦІЯ 11. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

.....

SECTION 11. CULTURE AND ART

Пірус В. В.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника, м. Івано-Франківськ

УДК 78.071.2:378

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc251026.12>

ПРОФЕСІЯ ПІАНІСТА-КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА: ОСВІТНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Професія піаніста-концертмейстера в Україні на сьогодні переживає період суттєвих змін, спричинених сучасними соціокультурними, технологічними та освітніми умовами. До класичних вимог виконавської майстерності додаються нові професійні компетенції, що відображають зміни в освітній системі та суспільстві загалом. Спостерігається розширення функціоналу концертмейстера, який тепер часто залучається до адміністративної, методичної, а подекуди й дослідницької роботи, особливо у закладах вищої освіти. Це свідчить про перехід до багатофункціональної моделі професії, де суто музичні навички стають лише частиною широкого комплексу необхідних умінь та навичок.

Цифровізація освіти та поширення дистанційного навчання, що активізувалися під час пандемії COVID-19, стали серйозним випробуванням для концертмейстерів. Технічні обмеження онлайн-платформ (затримка звуку, якість зв'язку) унеможливають повноцінну ансамблеву гру в реальному часі. У відповідь піаністи-концертмейстери змушені опановувати нові форми роботи, зокрема створення якісних аудіо- та відеозаписів акомпанементу (фонограм) для самостійної роботи студентів [1, с. 316; 6, с. 75-76]. Як згадують у своїй науковій розвідці О. Тітова та І. Суботницький, це вимагає від них нових компетенцій, а саме, володіння нотними редакторами (Finale, Sibelius), програмами для обробки звуку (Logic Pro, Audacity) та навичок роботи з мультимедійними ресурсами [6, с. 74].

Особливо гостро постали виклики, пов'язані з повномасштабною війною в Україні [6, с. 72]. Концертмейстери працюють в умовах підвищеного стресу, нестабільного електропостачання та інтернет-зв'язку, повітряних тривог, необхідності адаптувати графік занять до воєнних реалій. В таких обставинах

значно зросла психологічна складова їхньої діяльності. Піаніст-концертмейстер стає не лише технічним та методичним помічником, а й важливим джерелом емоційної підтримки для студентів, використовуючи музику як засіб психологічної реабілітації та музикотерапії [6, с. 75].

Водночас зберігається проблема недооцінки статусу професії та сприйняття ролі концертмейстера як "другорядної" [5, с. 163]. До такої думки прихильна дослідниця Сії Фанг, яка у своїй науковій розвідці висвітлює питання співпраці концертмейстер - студент у освітніх закладах Сполучених Штатів Америки, а саме - невизначеність поняття "колаборація", тобто студентам не завжди зрозуміло, що саме мається на увазі під співпрацею (чи це рівне партнерство, чи підпорядкована роль), і як ця роль змінюється в різних ситуаціях (наприклад, під час репетицій, уроків, концертів). Через надмірну насиченість навчальних програм студенти часто перевантажені, вимагають швидкого засвоєння великої кількості репертуару та навичок, що призводить до стресу. Конфлікт ролей "студент/працівник" та брак агентності у навчальному процесі, термін "агентність" ("*agency*") в освітньому контексті означає здатність та можливість студента самостійно діяти, робити вибір, брати ініціативу та мати контроль над власним процесом навчання. [7, с. 118, с. 126-127, с. 136, с. 163]. Часто освітній процес сприймається студентами як "виживання" ("*survival mode*"), а повторення репертуару призводить до музичної незадоволеності та відчуття себе "машиною караоке" [7, с. 91, с. 111].

Незважаючи на значні виклики сьогодення, існують чіткі перспективи для розвитку професії та модернізації підготовки фахівців. Т. Молчанова акцентує увагу на зростанні потреб ринку в нових спеціалізаціях, таких як "*vocal coach*" ("тренер з вокалу"), що вимагає знання іноземних мов та основ вокальної педагогіки [3, с. 71; 4, с. 76]. Актуалізується підготовка концертмейстерів для роботи в хореографії, що передбачає розвиток навичок імпровізації та розуміння специфіки танцю [2, с. 125]. Перспективним може бути й формування позиції інструментального коуча [7, с. 173].

У відповідь на такі тенденції необхідна модернізація навчальних програм закладів вищої освіти, яка б включала інтеграцію цифрових інструментів та методик дистанційної роботи, посилення підготовки з педагогіки та коучингу, а також розробку навчальних курсів, спрямованих на формування професійної мобільності, а саме здатності піаніста-концертмейстера ефективно поєднувати та переключатися між різними видами діяльності [4, с. 74; 6, с. 76; 2, с. 127].

Особливого значення в контексті сучасних українських реалій набуває етнокультурна компетентність. Освітній процес має бути спрямований на

формування концертмейстера як носія та активного популяризатора української музичної культури. На думку Т. Молчанової, це передбачає глибоке вивчення національної спадщини, активне включення до репертуару творів українських композиторів та обробок народних пісень, а також перегляд репертуарної політики [4, с. 74, с. 76].

Підсумовуючи виклики та окреслюючи перспективи професії піаніста-концертмейстера в освітньому процесі, стає очевидною нагальна потреба у зміні освітньої парадигми. Ключовою перспективою є гуманізація та студентоцентричність навчального процесу, що передбачає відхід від моделі, де студент часто сприймається як ресурс для задоволення сервісних потреб закладу або функціонує в режимі "виживання".

Надання студентам більшої свободи самостійно діяти, робити вибір, брати ініціативу та мати контроль над власним процесом навчання є критично важливим. Це простежується у гнучкішому формуванні репертуару, можливості обирати партнерів для співпраці, участі у плануванні власного навантаження та більшому просторі для вираження власної мистецької позиції.

Водночас, надзвичайно важливим є цілеспрямоване подолання стереотипу про "другорядність" професії піаніста-концертмейстера в академічному середовищі. Освітні програми та інституційна культура мають активно підкреслювати унікальність, багатогранність та незамінність ролі піаніста-концертмейстера як рівноправного партнера, педагога та коуча. Визнання високого статусу та мистецької цінності цієї діяльності сприятиме підвищенню мотивації майбутніх фахівців, залученню талановитої молоді та, зрештою, підвищенню якості їхньої підготовки, формуючи не лише технічно вправних виконавців, а й самостійних, творчо мислячих митців, готових до викликів сучасної професійної реальності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А.І. Робота концертмейстера в навчальних закладах України: компетентнісний аспект. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 314–317. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/322>.
2. Коресандович Н. М. Специфіка діяльності концертмейстера в хореографічному ансамблі: психолого-педагогічний аспект. *Мистецтвознавчі записки*. 2022. Вип. 41. С. 123–128. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4399>.
3. Молчанова Т. Модель навчання концертмейстерства у музичних закладах фахової вищої освіти України. *Вісник КНУКиМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2022. Вип. 47. С. 67–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2022_47_11.

4. Молчанова Т. Формування компетентності майбутніх піаністів-концертмейстерів у контексті сучасних освітніх процесів і викликів. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. Вип. 48. С. 71–78. URL: <http://arts-series-knukim.pp.ua/article/view/282451>.

5. Никон О., Остапчук М. Педагогічні аспекти формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти у концертмейстерському класі. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 2 (106). С. 160–164. URL: <https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/335>.

6. Тітова О. Р., Суботницький І. М. Особливості роботи концертмейстера закладів вищої освіти в умовах сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 83, том 3. С. 72–78. URL: <https://www.aphn-journal.in.ua/83-3-2025>.

7. Fang S. Becoming Collaborative Pianists: Student Experiences in Graduate Programs. Ed.D. dissertation, Teachers College, Columbia University, 2024. 203 p.

Стороженко С.,

УДК 7.05:004:37

здобувачка першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти,

Київський національний університет

технологій та дизайну, м. Київ

ЦИФРОВІ ГОРИЗОНТИ КУЛЬТУРИ: СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ ЦИФРОВОГО МИСТЕЦТВА

У сучасному світі, де цифрові технології охоплюють усі сфери людської діяльності, зокрема культуру, науку й освіту, зростає значення цифрового мистецтва як нового виду творчості, що поєднує естетику та інновації. Цифрове мистецтво — це форма художнього вираження, створена за допомогою комп'ютерних технологій, програмного забезпечення, 3D-моделювання, віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR), штучного інтелекту та інших цифрових інструментів [1, с. 387]. Воно не лише змінює спосіб створення мистецтва, але й впливає на освітні методики, наукові дослідження та формування культурних цінностей у суспільстві.

Однією з найважливіших складових цифрового мистецтва є графічний дизайн. Він виступає основним інструментом комунікації між митцем, науковцем і аудиторією. У сфері освіти графічний дизайн забезпечує створення зрозумілих, привабливих та інформаційно насичених навчальних матеріалів — від інфографіки до візуалізації наукових даних. Завдяки цьому складні поняття